Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Image not found or type unknow

Державний обліковий номер: 0826U003010

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 01-07-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Клюєв Андрій Миколайович

2. Andrii Kliuiev

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5802-1574

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 032

Назва наукової спеціальності: Історія та археологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Історія та археологія

Дата захисту: 14-08-2026

Спеціальність за освітою: Середня освіта (Історія)

Місце роботи здобувача: Організація відсутня

Код за ЄДРПОУ: 00000000

Місцезнаходження: ------, Київ, 00000, Україна

Форма власності: Змішана

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 15148

Повне найменування юридичної особи: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Код за ЄДРПОУ: 02125527

Місцезнаходження: вул. Києво-Московська, Глухів, Шосткинський р-н., 41400, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Код за ЄДРПОУ: 02125527

Місцезнаходження: вул. Києво-Московська, Глухів, Шосткинський р-н., 41400, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 03, 03.19.21, 03.01.39, 06.73.45

Тема дисертації:

1. Грошовий обіг на території Сіверщини в другій половині XVII–XVIII ст.: краєзнавчий аспект.

2. Monetary Circulation on the Territory of Sivershchyna in the Second Half of the Seventeenth–Eighteenth Centuries: A Local History Aspect.

Реферат/анотація:

1. У дисертаційній роботі здійснено комплексне історико-нумізматичне дослідження грошового обігу на території історичної Сіверщини другої половини XVII–XVIII ст. із використанням краєзнавчого підходу. Робота поєднує аналіз нумізматичних матеріалів, монетних скарбів, поодиноких знахідок, архівних документів і писемних джерел, що дало змогу реконструювати регіональні особливості функціонування грошового ринку. У центрі дослідження перебувають склад монетної маси, топографія монетних скарбів, еволюція систем грошової лічби, термінологія грошових одиниць та особливості функціонування локальних центрів грошового обігу – Глухова, Чернігова, Ніжина, Кролевця та Батурина. Особливу увагу приділено ролі Глухова як адміністративного і фінансового центру Гетьманщини. Доведено, що Сіверщина була важливою контактною зоною між українськими землями, Московським царством і Річчю Посполитою, що визначило

багатокомпонентний характер її монетного обігу. У регіоні тривалий час співіснували західноєвропейські монети, польські номінали та російські рублі, копійки й мідні гроші. Встановлено, що у 1648–1782 рр. відбулася поступова трансформація грошової системи: від домінування західноєвропейських і польських номіналів до утвердження російської монетної системи. Цей процес супроводжувався змінами у структурі монетної маси, ціновій політиці та системах грошової лічби. Актуальність дослідження зумовлена тим, що грошовий обіг є одним із ключових індикаторів економічного розвитку регіону, відображає рівень товарно-грошових відносин, торговельних зв'язків, ремесел і сільського господарства. Гроші виступають важливим історичним джерелом для вивчення економічних, соціальних і політичних процесів. Наукова актуальність посилюється недостатнім рівнем розробленості теми. Попри значну кількість праць із історії грошового обігу України ранньомодерного часу, комплексні регіональні дослідження Сіверщини практично відсутні. Установлено важливу роль торговельних шляхів, ярмарків, купецтва та локальних фінансових інституцій у циркуляції монетної маси. Значну увагу приділено ярмарковій торгівлі як одному з ключових механізмів формування регіонального грошового ринку. Проаналізовано структуру монетної маси та її динаміку. Показано поступове витіснення якісної срібної монети, зростання ролі мідних грошей і фальсифікатів, що було пов'язано з розвитком торгівлі та впливом державної фінансової політики. З'ясовано, що набуття Глуховом статусу столиці Гетьманщини у 1708 р. суттєво вплинуло на характер грошового обігу. Простежено поступове витіснення традиційних європейських номіналів імперськими монетними стандартами при тривалому збереженні локальних практик використання грошей. Уперше: – систематизовано комплекс нумізматичних матеріалів із території Сіверщини, що включає 163 скарбові комплекси та поодинокі монетні знахідки XVII–XVIII ст.; – реконструйовано структуру монетного обігу за етапами 1648–1708 та 1708–1782 рр.; – виявлено регіональні особливості трансформації грошового обігу Сіверщини; – простежено зміни систем грошової лічби населення; – встановлено вплив адміністративного статусу Глухова на структуру монетного обігу; – уточнено топографію монетних знахідок. Дістало подальшого розвитку: – дослідження регіональних особливостей грошового обігу Гетьманщини; – вивчення ролі нумізматичних джерел у реконструкції соціально-економічних процесів; – аналіз впливу державної фінансової політики на локальні практики грошового використання. Удосконалено: – підходи до аналізу скарбових комплексів; – методику поєднання статистичного аналізу нумізматичних матеріалів із писемними джерелами; – інтерпретацію трансформації грошового обігу Сіверщини в умовах інтеграції до Російської імперії. Обґрунтовано, що грошовий обіг Сіверщини відображав складні процеси економічної інтеграції, які поєднували уніфікацію фінансової системи зі збереженням локальних традицій. Практичне значення результатів полягає у можливості використання їх для реконструкції економічних процесів на території Сіверщини другої половини XVII–XVIII ст., підготовки узагальнювальних праць, розроблення навчальних курсів з історії України, економічної історії та нумізматики, створення регіональних каталогів і використання у музейній діяльності.

2. The dissertation presents a comprehensive historical and numismatic study of monetary circulation in the territory of historical Sivershchyna in the second half of the seventeenth and eighteenth centuries using a regional studies approach. The research combines the analysis of numismatic materials, coin hoards, single coin finds, archival documents, and written sources, making it possible to reconstruct the regional features of the functioning of the monetary market. The study focuses on the composition of coin circulation, the topography of coin hoards, the evolution of monetary accounting systems, the terminology of monetary units, and the peculiarities of local centers of monetary circulation, including Hlukhiv, Chernihiv, Nizhyn, Krolevets, and Baturyn. Particular attention is paid to the role of Hlukhiv as the administrative and financial center of the Hetmanate. It has been proven that Sivershchyna was an important contact zone between Ukrainian lands, the Tsardom of Muscovy, and the Polish-Lithuanian Commonwealth, which determined the multi-component nature of its monetary circulation. Western European coins, Polish denominations, and Russian rubles, kopecks, and copper coins coexisted in the region for a long time. It has been established that during 1648–1782, the monetary system underwent a gradual transformation from the dominance of Western European and Polish denominations to the establishment of the Russian monetary system. This process was accompanied by changes in the structure of coin circulation, pricing policy, and monetary accounting systems. The relevance of the study is determined by the fact that monetary circulation is

one of the key indicators of a region's economic development, reflecting the level of commodity-money relations, trade connections, crafts, and agriculture. Money serves as an important historical source for studying economic, social, and political processes. The scientific relevance is reinforced by the insufficient level of research on this topic. Despite a considerable number of studies on monetary circulation in early modern Ukraine, comprehensive regional studies of Sivershchyna are virtually absent. The important role of trade routes, fairs, merchants, and local financial institutions in coin circulation has been established. Particular attention is given to fair trade as one of the key mechanisms in the formation of the regional monetary market. The structure of coin circulation and its dynamics have been analyzed. The gradual displacement of high-quality silver coins and the growing role of copper coins and counterfeits are demonstrated, which was connected with trade development and the influence of state financial policy. It has been found that Hlukhiv's acquisition of the status of the capital of the Hetmanate in 1708 significantly affected the nature of monetary circulation. The gradual replacement of traditional European denominations by imperial monetary standards has been traced, while local practices of money usage persisted for a long time. For the first time: – a complex of numismatic materials from the territory of Sivershchyna, including 163 hoard complexes and single coin finds of the seventeenth–eighteenth centuries, has been systematized; – the structure of monetary circulation for the periods 1648–1708 and 1708–1782 has been reconstructed; – regional features of the transformation of monetary circulation in Sivershchyna have been identified; – changes in the population's monetary accounting systems have been traced; – the influence of Hlukhiv's administrative status on the structure of monetary circulation has been established; – the topography of coin finds has been clarified. Further developed: – studies of regional features of monetary circulation in the Hetmanate; – research into the role of numismatic sources in reconstructing socio-economic processes; – analysis of the influence of state financial policy on local monetary practices. Improved: – approaches to the analysis of hoard complexes; – methodology for combining statistical analysis of numismatic materials with written sources; – interpretation of the transformation of monetary circulation in Sivershchyna under integration into the Russian Empire. It is substantiated that monetary circulation in Sivershchyna reflected complex processes of economic integration, combining the unification of the financial system with the preservation of local traditions. The practical significance of the results lies in the possibility of using them for reconstructing economic processes in Sivershchyna in the second half of the seventeenth and eighteenth centuries, preparing generalizing works, developing university courses in Ukrainian history, economic history, and numismatics, creating regional catalogs, and applying them in museum activities.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- 1. Клюєв А. Актуальні питання дослідження грошового обігу та лічби монет Сіверщини XVII-XVIII ст. Український літопис. 2025. Вип. 6. С. 44–50. DOI:10.31470/2786-8583-2025-6-44-50
- 2. Клюєв А. Нові дослідження грошового обігу XIV–XVIII ст. та пам'яток Козацької доби (XVII–XVIII ст.) на Сумщині в період широкомасштабного вторгнення в Україну (2022–2025 рр.). Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. 2025. Вип. 54. С. 9–17. DOI: https://doi.org/10.31652/2411-2143-2025-54-9-17
- 3. Клюєв А. Топографія монетних скарбів Сіверщини 17–18 ст. Регіональні аспекти дослідження. Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. 2025. Вип. 51. С. 9–15. DOI: https://doi.org/10.31652/2411-

2143-2025-51-9-15.
- 4. Клюєв А. Загальна характеристика грошового обігу Сіверщини XVII–XVIII ст. Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис. 2025. Вип. 32. С. 57–63. DOI: https://doi.org/10.32782/2305-9389/2025.32.10.
- 5. Клюєв А. Товарно-грошові відносини на Сіверщині в період занепаду Гетьманщини (1701–1782). Українські історичні студії. 2025. Вип. 17/59. С. 33–38. DOI: https://doi.org/10.24919/3083-6158.17/59.4.
- 6. Клюєв А. Аналіз грошового обігу Сіверщини 17 ст. за новими скарбовими джерелами. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія. 2024. Випуск 50. С. 17–21. DOI: https://doi.org/10.31652/2411-2143-2024-50-17-21
- 7. Клюєв А., Чумаченко О. Українські літописи, щоденники-хроніки 17–18 ст. про економіку та грошовий обіг Гетьманщини. Сумський історико-архівний журнал. 2022. XXXIX. С. 5–15. DOI: https://doi.org/10.21272/shaj.2022.i39.p.5
- 8. Клюєв А. Знахідка фальшивої литовської гривні на Глухівщині. Money & Banking: історія та майбутнє грошей : тези доповідей II Міжнародної наукової конференції «Money & Banking: історія та майбутнє грошей» (м. Київ, 18–19 вересня 2025 року). Київ, 2025. С. 97–99.
- 9. Клюєв А. Аналіз монетно-речових скарбів Глухівського Петропавлівського монастиря другої половини XVII–XVIII ст. Гроші та банки в історії Європи : тези доповідей I щорічної конференції «Гроші та банки в історії Європи» (м. Київ, 16–18 вересня 2024 року). Київ, 2024. С. 117–121.
- 10. Клюєв А. Дослідження скарбового матеріалу Сіверщини у першій половині XVII ст. Наука та освіта в умовах війни : збірник матеріалів звітної науково-практичної конференції здобувачів вищої та фахової передвищої освіти / за заг. ред. Г. В. Луценка. Глухів, 2024. Ч. 2. С. 127–130.
- 11. Клюєв А. Талер та його фракції в грошовому обігу Гетьманщини у другій половині XVII ст. (за скарбовими та писемними джерелами). Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні : зб. наук. пр. Ніжин, 2023. Вип. 32. С. 18–20.
- 12. Клюєв А. Талер та його фракції у грошовому обігу Сіверщини у XVII – першій третині XVIII ст. за скарбовими та письмовими джерелами. Драгоманівські історичні студії : зб. наук. пр. молодих істориків. Київ, 2023. Вип. 8 (12). С. 270–272.
- 13. Клюєв А. Товарно-грошові відносини на Лівобережній Україні в період занепаду Гетьманщини (1701–1782 рр.). Актуальні питання дослідження історичної науки й викладання предметів громадянської та історичної освітньої галузі в умовах реформування : збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Глухів, 28 листопада 2023 року). Глухів, 2023. С. 92–96.
- 14. Kliuiev A. Thaler and Its Fractions in Money Circulation of the Sivershchyna in the 17th and the First Third of the 18th Century According to Treasury and Written Sources. The 21st Century Challenges in Education and Science: Materials of the 11th All-Ukrainian Scientific Pedagogical Readings of Young Scientists, Master's and Bachelor's Degree Students (Hlukhiv, April 20–21, 2023). Hlukhiv, 2023. P. 118–121.
- 15. Клюєв А., Чумаченко О. Срібна російська копійка «чешуйка» (дротяна) в грошовому обігу Сіверщини в XVII–XVIII ст. Сумські історико-краєзнавчі студії : збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Суми, 2021. С. 85–90.
- 16. Курок О. І., Бакалець О. А., Клюєв А. М. Скарби мідних монет Речі Посполитої, Московського царства та Балтійських володінь Швеції середини XVII ст. з Сумщини. Сіверщина в історії України : зб. наук. пр. Глухів–Київ, 2020. Вип. 13. С. 121–129.
- 17. Клюєв А. Топографія знахідок монетно-речових скарбів XVII–XVIII ст. на території Глухівського району. Сіверщина в історії України : зб. наук. пр. Глухів–Київ, 2018. Вип. 11. С. 96–104.
- 18. Бєлашов В. І., Бакалець О. А., Клюєв А. М. Монетно-речові скарби Петропавлівського монастиря другої половини XVII–XVIII ст. (с. Будищі). Історичні студії суспільного прогресу. Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2017. Вип. 5. С. 109–124.
- 19. Бєлашов В. І., Клюєв А. М. Монетні скарби колишньої столиці Гетьманщини м. Глухова та його округи (друга половина XVII–XVIII ст.). Сіверщина в історії України : зб. наук. пр. Київ ; Глухів : Центр

пам’яткознавства НАН України і УТОПІК, 2015. Вип. 8. С. 127–132.

- 20. Клюєв А. Монетні скарби м. Глухова та його округи (друга половина XVII–XVIII ст.). Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки : тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (Кіровоград, 5–6 листопада 2015 р.). Київ; Переяслав-Хмельницький, 2015. С. 66–68.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами: 0121U111042

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чумаченко Олена Анатоліївна

2. Olena A. Chumachenko

Кваліфікація: к. і. н., доцент, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6889-5221

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Код за ЄДРПОУ: 02125527

Місцезнаходження: вул. Києво-Московська, Глухів, Шосткинський р-н., 41400, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бойко-Гагарін Андрій Сергійович

2. Andrii Boiko-Gagarin

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4610-3665

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214142

Місцезнаходження: вул. Лаврська 9, Київ, 01015, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Потильчак Олександр Валентинович

2. Oleksandr V. Potylchak

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3518-9280

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Крижанівський Віталій Михайлович

2. Vitalii M. Kryzhanivskyi

Кваліфікація: к. і. н., доц., 07.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0958-253X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Код за ЄДРПОУ: 02125527

Місцезнаходження: вул. Києво-Московська, Глухів, Шосткинський р-н., 41400, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Прокопчук Віктор Степанович

2. Viktor S. Prokopchuk

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0002-4624-381X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Код за ЄДРПОУ: 02125527

Місцезнаходження: вул. Києво-Московська, Глухів, Шосткинський р-н., 41400, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Гриценко Андрій Петрович
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Гриценко Андрій Петрович
Відповідальний за підготовку облікових документів	Данильченко Ірина Григорівна
Реєстратор	Юрченко Тетяна Анатоліївна
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна

